

Povezanost roditeljskih dozvola za fizičku igru i motoričkih sposobnosti dece uzrasta od 3 do 5 godina

Correlation between parental permission for physical play and motor development of children aged 3-5

Jelena Blanuša, VŠSS za obrazovanje vaspitača i trenera, Subotica

Jasmina Sedlak, VŠSS za obrazovanje vaspitača i trenera, Subotica

SAŽETAK

Ključne reči:
motoričke sposobnosti, roditeljske dozvole, slobodna fizička igra, rizična igra, uzrast

Sredina u kojoj dete odrasta u značajnoj meri određuje tok i smer njegovog motoričkog razvoja. Naš cilj bio je da utvrdimo da li dozvole koje roditelji daju svojoj deci u pogledu slobodne fizičke igre utiču na razvijenost motoričkih sposobnosti. Različiti aspekti motorike mereni su kod 24 dece uzrasta od tri do pet godina. Roditelji dece odgovarali su na upitnik koji je merio dozvole koje daju detetu za slobodnu aktivnost.

Rezultati su pokazali značajnu povezanost između dozvola roditelja i motoričkog razvoja deteta. Dozvole su najviše bile povezane sa manuelnom spretnošću i koordinacijom, nešto manje sa finom motorikom i izdržljivošću, dok nije pronađena povezanost sa ravnotežom. Dodatno, utvrđeno je da se ova veza javlja tek na uzrastu od četiri i pet godina, dok na uzrastu od tri godine nije pronađena. Rezultati istraživanja ukazali su na snažan značaj roditelja za određivanje toka motoričkog razvoja dece.

ABSTRACT

Keywords:
Motor skills, Parental permission, Free physical play, Risky play, Age

The environment in which a child develops determines, to a greater extent, the direction of his motor development. The main aim of our study was to examine the influence of parental permission regarding free physical play on the development of children's motor ability. Different aspects of motor development were measured in 24 children aged 3 to 5 years. Parental permission for free play was assessed via a questionnaire filled by parents. The results showed significant correlations between parental permission and child's motor development. Permissions were related mostly to manual precision and coordination. Then, to a lesser degree with fine motor skills and endurance, while there was no correlation with balance. Additionally, we found that this strong relationship emerges at 4 and 5 years of age, while at the age of three it is not documented. Our research results emphasize the strong impact of parental permission on determining the process of child's motor development.

Uvod

Razvoj motorike prepoznat je kao jedno od najvažnijih područja ljudskog razvoja. Potreba za raznim vidovima fizičke aktivnosti spada u osnovne ljudske potrebe i snažno je izražena u detinjstvu. Prema Kamenovu (Kamenov, 2008), retko u kojem domenu svog razvoja dete napreduje tako mnogo i tako brzo kao u motorici. Rast i razvoj su u predškolskom periodu najintenzivniji, tačnije: razvoj je najbrži do treće godine, ali se ubrzano odvija sve do šeste godine.

Za razvoj motorike u ranom detinjstvu posebno značajnom se pokazala slobodna igra deteta. Slobodna igra se definiše kao intrinzički motivisana aktivnost deteta koja nije vođena ka postizanju određenog cilja (Pellegrini, 2009). Postoje tri vrste slobodne igre: fizička igra, igra koja podrazumeva manipulaciju objektima, i igre uloga (Smith, 2005). Za potrebe ove studije, najvažnije je osvrnuti se na fizičku igru.

Fizička igra u najranijem uzrastu podrazumeva ritmičke stereotipne pokrete, da bi je nakon prve godine zamenile igre vežbanja, a u školskom periodu grube igre. Igre vežbanja podstiču izdržljivost i snagu, pospešuju motoričke veštine i ekonomiju pokreta (Pellegrini & Smith, 1998).

Igra na otvorenom prostoru predstavlja poseban vid fizičke igre. Okruženje u kome se dete razvija i odrasta je veoma važno, jer dete sve uči iz svoje okoline. Dete kroz jednostavnu igru ostvaruje fizički kontakt sa okolinom i na taj način savladava kako motoričke, tako i ostale veštine. Telen i Gunar (Thelen & Gunnar, 1993) nalaze da motoričke veštine zapravo bivaju „otkrivene“ dok deca kroz igru istražuju svoju okolinu, pa su tako motoričke sposobnosti dece direktno povezane s brojem prilika za razvitak koje su im se pružile kroz različite aktivnosti kao što su bacanja, hvatanja, šutiranja i trčanja (Bunker, 1991). U interakciji sa fizičkom okolinom deca razvijaju koordinaciju i različite veštine, što povoljno utiče na razvoj fine i grube motorike i kasnije uključivanje u sportske aktivnosti (Clements, 2004; Charles et al., 2008; Bento & Dias, 2017; Weikart, 1998).

Posebnu podvrstu fizičke igre, kao i igre na otvorenom, predstavlja rizična igra. Rizična igra predstavlja uzbudljivu aktivnost prilikom koje postoji izvesna mogućnost povrede. Rizična igra obuhvata igre koje uključuju visinu, brzinu, opasne igračke i alate, i igre u blizini opasnih elemenata poput vode, vatre, ili različitih otvora (Sandseter, 2007). Kroz igre koje podrazumevaju rizik dete stiče saznanje o opasnostima koje vrebaju

iz okoline, ispituje svoje sposobnosti i mogućnosti za prevazilaženje rizičnih situacija i upravljanje rizicima. Dodatno, ova vrsta igre podstiče razvoj složenih pokreta mišića i unapređuje motorički razvoj (Brussoni et al., 2012; Bento & Dias, 2017).

Brojna istraživanja pokazuju da se količina fizičke aktivnosti i igara na otvorenom koje uključuju fizičku aktivnost smanjuje u toku prethodnih decenija. Kada posmatramo uzroke koji su doveli do navedenih promena u igri, istraživači kao presudne faktore navode smanjenje zelenih površina i parkova u gradovima, život u urbanim sredinama, ali i same roditelje dece koji izražavaju brojne strahove u vezi sa igrom na otvorenom prostoru (za pregled pogledati Valentine & McKendrick, 1997).

Uloga roditelja u razvoju motoričkih sposobnosti dece

Na mikro nivou, roditelji imaju ključnu ulogu u razvoju motoričkih sposobnosti, veština i znanja dece. Roditelji prvenstveno uvode, a zatim i vode dete kroz razvojne faze veštine kretanja i učestvuju u uspostavljanju kvalitetnog oblika fizičke aktivnosti dece, i to kao uzori i partneri u fizičkoj aktivnosti, ili neko ko će podsticati fizičku aktivnost i stvarati neophodne uslove. Oni su važna spona koja prati veštine kretanja i podstiče dete da se uključi u aktivnosti koje utiču na razvoj motoričkih sposobnosti. Roditeljska uloga nije ograničena samo na mogućnost razvijanja motoričkih sposobnosti, već isto tako i roditeljska ponašanja, stavovi roditelja i njihova uverenja jesu deo porodičnog okruženja koje utiče na ponašanje i motorički razvoj deteta (Williams et al., 2008; Ferreira et al., 2007).

Utvrđeno je nekoliko faktora porodičnog okruženja koji bi mogli biti povezani sa motoričkim sposobnostima, a najčešće se govori o stavovima roditelja prema fizičkoj aktivnosti, kao i samoj fizičkoj aktivnosti roditelja (Krombholz, 2006; Roth et al., 2010; Barnett et al., 2016, Chow & Chan, 2011, Cools et al., 2011). Istraživanja u našoj zemlji pokazala su da, premda roditelji imaju pozitivan odnos prema fizičkoj aktivnosti dece, ni roditelji ni deca ne ispunjavaju minimalne zdravstvene preporuke u vezi sa fizičkom aktivnošću (Mikalački, Čokorilo & Pantelić, 2006; Đorđić, 2006). Stoga, sam stav roditelja prema fizičkoj aktivnosti ne može na najbolji način da ukaže na to na koliko će fizičke igre i aktivnosti roditelji upućivati svoje dete. S druge strane, strahovi roditelja za bezbednost dece u igri na otvorenim i zatvorenim prostorima pokazali su se kao bolji prediktor fizičke aktivnosti dece (Carver, Timperio, & Crawford, 2008).

U ranom detinjstvu roditelji predstavljaju sponu između deteta i spoljašnjeg sveta. Roditelji su oni koji se brinu o bezbednosti dece, dozvoljavaju ili ograničavaju različite aktivnosti deci, uključujući i fizičke aktivnosti i slobodnu igru na otvorenom prostoru (Beets et al., 2007). U tom smislu, roditeljska percepcija bezbednosti različitih aktivnosti koje upražnjava dete pokazuje se kao ključan faktor koji će odrediti obim i vrstu fizičkih aktivnosti koje će roditelj dozvoliti detetu. U literaturi najčešće se navode roditeljski strah od stranaca na igralištima i strah od saobraćaja u susedstvu kao faktori koji će uticati na količinu fizičke igre dece (Carver, Timperio, & Crawford, 2008). Roditelji koji pokazuju više brige u pogledu igre svoje dece na otvorenom postavljaju više ograničenja pred svoje dete i samim time uticati na smanjenje njihove slobodne igre i fizičke aktivnosti, kao i vremena koje provode na igralištima i u prirodi (za pregled pogledati Muñoz, 2009).

Pored toga, i drugi strahovi roditelja, pre svega strah od zaraze ili povrede u igri na otvorenom prostoru, uticaće na količinu fizičke igre koju će dozvoliti svome detetu. Određeni broj roditelja iskazuje i zabrinutost za zdravlje dece prilikom igre na otvorenom (poput penjanja, skakanja, igre u prašini ili u pesku). Ove brige najčešće se tiču straha od zaraze, nečistoće i fizičkih povreda prilikom slobodne fizičke igre. Premda u određenom stepenu opravdani, strahovi roditelja od rizične igre se pokazuju kao faktor koji će negativno uticati na fizički i kognitivni razvoj dece, pošto kroz rizičnu igru deca kroz iskustvo uče o potencijalnim rizicima, načinima da ih izbegnu i prevaziđu, kao i da spoznaju svoje mogućnosti i fizička ograničenja (Brussoni et al., 2012; Bento & Dias, 2017).

Istraživanja pokazuju da je mogućnost ozbiljne povrede na igralištu koja može dovesti do smrtnog ishoda izuzetno mala (1 prema 30 miliona u SAD; Ball, 2004). S druge strane, šteta u pogledu zaostajanja u psihofizičkom razvoju koja može nastati ukoliko se detetu uskraćuje rizična igra je znatno verovatnija. Zbog toga se u literaturi najčešće govori o balansiranju između rizika i mogućnosti za optimalan psihofizički razvoj dece (Brussoni i et al., 2012).

Opisane studije bavile su se ispitivanjem uticaja stavova, strahova i dozvola roditelja na obim fizičke aktivnosti koju će upražnjavati deca. Autorima ove studije nisu poznate ranije studije koje su istraživale da li postoji veza između dozvola koje roditelji daju u pogledu fizičke aktivnosti dece i posledica koje bi ovakva vrsta ograničavanja mogla imati po razvijenost motoričkih veština dece. Zbog

toga smo odlučili da sprovedemo istraživanje koje ima za zadatak upravo ispitivanje efekta dozvola roditelja za slobodnu fizičku igru dece, prvenstveno igru na otvorenom i fizičku igru, na razvoj motorike deteta.

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je da se ispita povezanost dozvola koje roditelji daju za slobodnu fizičku igru deteta i razvijenosti koordinacije, fine motorike, manuelne spretnosti i ravnoteže. Dodatno, želeli smo da ispitamo da li postoje razlike u stepenu ovog uticaja u zavisnosti od uzrasta deteta, budući da rizična igra i igra na otvorenom dobijaju na značaju početkom predškolskog perioda (Pellegrini & Smith, 1998).

Metod

Uzorak i postupak sprovođenja istraživanja

Istraživači su na prigodan način, metodom snežne grudve, odabrali 24 porodice sa decom uzrasta od tri do šest godina (deca i po jednog roditelja iz svake porodice) koje su učestvovala u istraživanju. Istraživanje se sastojalo iz dva dela.

Prvi deo istraživanja podrazumevao je proveru motoričkih sposobnosti dece od strane istraživača. Ukupno 24 deteta, 14 muškog i 10 ženskog pola sa područja Grada Subotice učestvovalo je u istraživanju: 7 trogodišnjaka, 11 četvorogodišnjaka i 6 petogodišnjaka. Samo jedno dete bilo je sportski aktivno. Većina dece živelo je u kućama sa dvorištem u trenutku sprovođenja istraživanja (20).

Drugi deo istraživanja podrazumevao je uključivanje roditelja ispitane dece, koji su popunjavali upitnike sa opštim podacima o deci i roditeljima, kao i upitnik koji je procenjivao roditeljske dozvole za fizičku aktivnost dece. Svi roditelji dali su pisanu saglasnost za učešće dece i sopstveno učešće u istraživanju. Po jedan roditelj svakog deteta popunjavao je upitnik.

Učešće u drugom delu istraživanja uzelo je 23 roditelja ženskog i jedan muškog pola. Većina roditelja koji su popunili upitnik bilo je u braku (22, 91,7%), 15 njih je imalo srednji stepen obrazovanja, a 9 višu ili visoku školu. Prosečna starost roditelja koji su učestvovali u istraživanju bila je 34,63±4,5 (od 27 do 44) godina.

Instrumenti

Pet aspekata motorike dece procenjeno je pomoću sedam zadataka koji se tipično koriste za procenu motoričkih sposobnosti (prema proceduri opisanoj u testu BOT-2, Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency, 2nd edition, Bruininks & Bruininks, 2005). Svaki zadatak je, u zavisnosti od uspešnosti, brzine izvođenja ili broja grešaka bio bodovan od 0 do maksimalnog broja bodova predviđenog za svaki aspekt motorike. *Fina motorika* bila je merena crtanjem linije po vijugavoj putanji na papiru (broje se greške u crtanju, boduje se sa 0 do 7 poena), *manuelna spretnost* prenošenjem novčića u kutiju koristeći prste (maksimalno 20 novčića za 15 sekundi, 0-9 poena), *ravnoteža* hodanjem po pravoj liniji (do 6 koraka, 0-4 boda), *izdržljivost* stajanjem na jednoj nozi (do 10 sekundi, 0-4 boda) i skokom u mestu na jednoj nozi (15 sekundi, do 50 skokova, 0-10 poena), *koordinacija gornjeg dela tela* bacanjem i hvatanjem teniske loptice obema rukama (5 hvatanja, 0-5 poena) i odbijanjem teniske loptice o pod naizmenično obema rukama (do 10 odbijanja, 0-7 poena). Zbir ostvarenih poena na svim zadacima predstavljao je ukupni skor iz motorike, i mogao je iznositi od 0 do 46 poena. S obzirom na to da se očekivanja u motoričkim sposobnostima razlikuju u zavisnosti od uzrasta deteta i da nisu formirane norme za BOT-2 test na našem području, formiran je ponderisani skor koji je dobijen tako što se zbir poena ostvarenih na testu delio sa kalendarskim uzrastom deteta, kako za pojedinačne aspekte motorike, tako i za kompozitni skor.

Roditeljske dozvole za fizičku igru deteta merene su pomoću skale konstruisane specijalno za potrebe ovog istraživanja (prikazano u prilogu). U prvoj fazi konstrukcije istraživači su na uzorku od 16 roditelja metodom intervjua beležili sve situacije u kojima

roditelji postavljaju određena ograničenja u pogledu fizičke aktivnosti pred dete, prvenstveno u pogledu rizične igre i igre na otvorenom. Na osnovu prikupljenih informacija formirana je skala od 18 ajtema koji su merili roditeljske dozvole za aktivnosti dece (npr. „Dozvoljavam da moje dete skače po krevetu“, „Dozvoljavam da se moje dete igra napolju po svim vremenskim prilikama (kiša, sneg, vetar...)“). Roditelji su procenjivali koliko često dozvoljavaju deci određene aktivnosti (skakanje po krevetu, odlasci na igralište i bazen, spuštanje toboganom, skakanje, penjanje na drvo, vrćenje oko sopstvene ose, pravljenje koluta, vožnja bicikla, trčanje po neravnoj podlozi, hodanje bez obuće, dodirivanje insekata, igra napolju po različitim vremenskim uslovima, igra u pesku, sa kamenčićima i blatom) na skali od 1 do 5 (nikad – gotovo uvek). Prosečan skor na skali *Roditeljskih dozvola* predstavljao je aritmetičku sredinu svih ajtema na skali, te je minimalan teorijski skor mogao iznositi 1 a maksimalan 5. Skala je pokazala zadovoljavajuću pouzdanost na našem uzorku ($\alpha = 0,87$).

Rezultati

Deskriptivna statistika (prikazana u Tabeli 1) pokazala je da roditelji daju umereno visoke dozvole za fizičku igru i aktivnost dece ($M = 3.92$ od maksimalno 5).

Rezultati korelacione analize su pokazali značajnu povezanost između roditeljskih dozvola i ukupnog skora koji deca postižu na motorici (grafički prikazano na Slici 1). Korelacija je bila umereno visoka i pozitivna ($r = 0.63$), što govori o tome da je razvijenost motorike značajno povezana sa dozvolama koje roditelji daju deci. Što više dozvola daju – to je motorika bolje razvijena.

Tabela 1. Deskriptivne karakteristike korišćenih skala za procenu motoričke sposobnosti i roditeljskih dozvola.

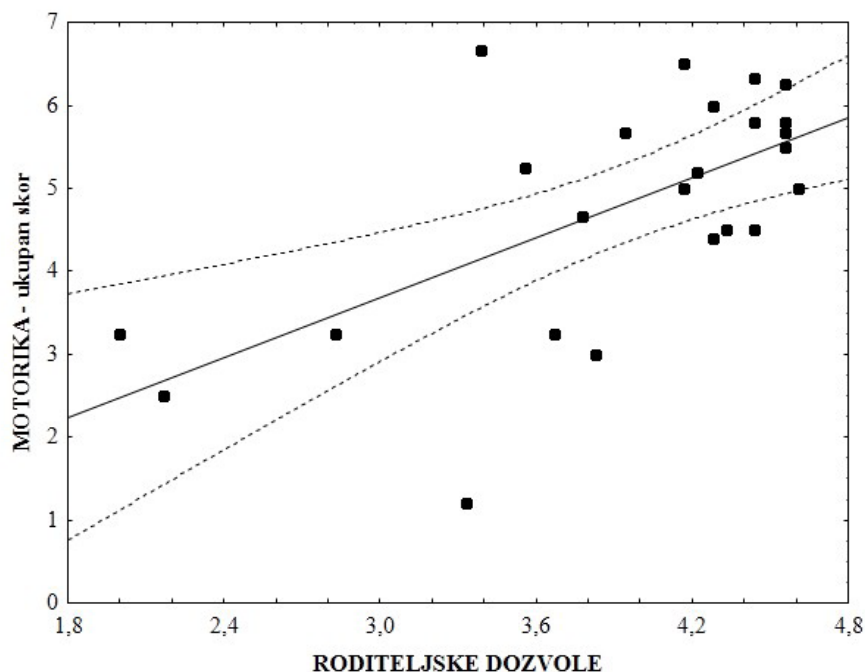
	Min	Max	M	S.D.
Roditeljske dozvole	2	4.61	3.92	0.73
Motorika – ukupan skor	1.2	6.67	4.80	1.41
Fina motorika	0.2	1.33	0.69	0.28
Manuelna spretnost	0.2	0.75	0.53	0.17
Ravnoteža	0.2	1	0.71	0.24
Izdržljivost	0.2	1.17	0.89	0.24
Koordinacija gornjeg dela	0.1	1	0.54	0.25

Označene korelacije su značajne na statističkom nivou: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

(Izvor: Autor)

Značajne i pozitivne korelacije su pronađene između roditeljskih dozvola i svih pojedinačnih motoričkih sposobnosti izuzev ravnoteže. Najviše korelacije sa roditeljskim dozvolama dobijene su za sposobnosti

koordinacije gornjeg dela tela ($r = 0.72$) i manuelne spretnosti ($r = 0.56$), a nešto niže za izdržljivost ($r = 0.48$) i finu motoriku ($r = 0.43$).

Slika 1. Grafički prikaz povezanosti roditeljskih dozvola i motoričke sposobnosti deteta.
 (Izvor: Autor)

Nadalje, želeli smo da saznamo da li je ovaj uticaj jednak u svim uzrasnim grupama dece. Da bismo dobili odgovor na ovo pitanje, sprovedena je analiza moderacije (Model 1, PROCESS 3.5, Hayes, 2018) gde su godine deteta korišćene kao moderator odnosa između roditeljskih dozvola i motorike.

Rezultati su pokazali statistički značajan model (prikazano u Tabeli 2). Pojedinačno, dozvole roditelja pokazale su se kao značajan i negativan prediktor motornih sposobnosti deteta, a godine deteta bile su značajan moderator ovog odnosa. Interakcija ove dve varijable bila je, takođe, značajna.

Tabela 2. Rezultati regresionog modela s moderacijom.

Model	Prediktori	B	T	p-nivo	- 95% CI	+ 95% CI
R2 = 0.57	Rodit. Dozvole	-5.97	-2.11	.048	-11.88	-.06
F (3, 20) = 8.91	Uzrast	-7.73	-2.67	.015	-13.76	-1.70
p < 0.001	Rod.dozv. x Uzrast	1.79	2.55	.019	0.33	3.26
Uzrasne grupe – moderacija						
ΔR2 = 0.14	3 godine	-.58	-.76	.45	-2.18	1.01
F (1, 20) = 6.52	4 godine	1.21	4.28	.0004	.62	1.80
p < 0.05	5 godina	3.00	4.01	.0007	1.44	4.57

(Izvor: Autor)

Da bismo razumeli prirodu ove povezanosti, potrebno je razmotriti navedenu interakciju roditeljskih dozvola i uzrasta. Kada posmatramo svaki uzrasni nivo zasebno, dobija se da dozvole roditelja nemaju značajan efekat na motoriku na uzrastu od tri godine, dok je efekat na uzrastu od četiri i pet godina pozitivan i značajan.

Diskusija

Rezultati našeg istraživanja potvrdili su da postoji značajna povezanost između dozvola koje daju roditelji i razvijenosti motoričkih sposobnosti dece. Drugim rečima: što više slobodne aktivnosti roditelji dozvoljavaju svojoj deci, njihove motoričke sposobnosti su razvijenije. Ovo posebno važi za manuelnu spretnost i koordinaciju gornjeg dela tela, ali i za finu motoriku i izdržljivost.

Opisani nalaz može u značajnoj meri dopuniti studije iz literature koje pokazuju vezu između roditeljskih dozvola i obima fizičke aktivnosti sa jedne (Carver, Timperio, & Crawford, 2008; Muñoz, 2009), i obima fizičke aktivnosti dece i razvoja finih i grubih motoričkih veština, koordinacije i izdržljivosti sa druge strane (Brussoni et al., 2012; Bento & Dias, 2017; Clements, 2004; Charles et al., 2008). Ukoliko roditelji postavljaju previše ograničenja pred svoje dete, ono će imati manje prilika za razvoj motoričkih veština, što može dovesti do njihovog sporijeg razvoja.

Jedini aspekt motornog razvoja sa kojim roditeljske dozvole nisu bile povezane je sposobnost održavanja ravnoteže. Ovi rezultati nisu sasvim začuđujući, jer neki raniji nalazi iz literature upućuju na to da deca koja pokazuju slabije nivoe fizičke aktivnosti zapravo imaju bolje razvijenu sposobnost ravnoteže (Butcher & Eaton, 1989).

Ipak, ispostavlja se da veza između roditeljskih dozvola i motorike nije sasvim univerzalna već da zavisi od uzrasta. Na uzrastu od tri godine, roditeljske dozvole još uvek nisu značajno povezane sa motoričkom razvijenošću deteta. Tek na uzrastu od četiri godine između njih počinje da nastaje snažna veza, koja se održava i na uzrastu od pet godina. Nalazi iz literature pokazuju da upravo na uzrastu od četiri ili pet godina dolazi do značajnog porasta u količini fizičke igre dece, kao i toga da deca iskazuju viši nivo autonomije u igri i uključuju se u igre na otvorenom prostoru (Pellegrini & Smith, 1998). Ukoliko im je ova vrsta igre ograničena, upravo u ovom periodu mogu se javiti prvi zaostaci u motoričkom razvoju (Trawick-Smith, 2014).

Naše istraživanje ukazalo je na snažnu potrebu za edukacijom roditelja o značaju slobodne fizičke igre. Kako bi se omogućio što bolji razvoj motoričkih veština dece, potrebno je razviti programe edukacije kroz koje bi se roditeljima predočili rizici i benefiti fizičke igre i igre na otvorenom, te tako uspostavio balans između razvojnih potreba deteta i potencijalnih rizika koje ova vrsta igre nosi.

Budući da su se način života i rada roditelja u značajnoj meri promenili u toku poslednjih decenija, a da je, sa druge strane, porasla svest o nebezbednosti nenadzirane igre dece na otvorenim površinama, čini se da su mogućnosti roditelja u značajnoj meri sužene. Vreme u toku dana koje bi deca mogla provoditi u igri na otvorenom ona obično provode u predškolskim ustanovama, zbog čega je bitno pažnju usmeriti ka vaspitačima i njihovoj potencijalnoj kompenzatornoj ulozi koju bi mogli imati u ovom procesu. Adekvatna edukacija vaspitača koja bi uključila povećanje svesti o značaju fizičke igre mogla bi dovesti do toga da se deci u relativno bezbednom okruženju pruže mogućnosti za više fizičke i rizične igre. Koncepti vrtića na otvorenom ili vrtića u prirodi još uvek nisu dovoljno zastupljeni na našem području, zbog čega bi povećanje obima fizičke i rizične igre trebalo da postane jedan od prioriteta u sistemu predškolskog obrazovanja.

Zaključak i potencijalna ograničenja

Rezultati naše studije pokazali su da su dozvole koje roditelji daju deci za slobodnu igru i aktivnosti značajno povezane sa motoričkim razvojem dece. Iako ova studija nije kauzalnog karaktera, visok procenat zajedničke varijanse koju dele navedene dve varijable ukazuje nam na to da su one neraskidivo povezane. Ipak, bilo bi značajno proveriti i razlog zbog kog dolazi do ovih roditeljskih ograničenja, odnosno da li ona nastaju kao posledica roditeljskih stavova i strahova, ili su pak roditelji više zabrinuti i daju više zabrana ukoliko primećuju slabije razvijene motoričke sposobnosti kod svog deteta.

Potrebno je napomenuti još neka ograničenja sa kojima se suočava opisana studija. Najpre treba biti obazriv u tumačenju uzrasnih razlika, pošto je sprovedeno istraživanje transverzalnog karaktera i nije podrazumevalo praćenje dece tokom različitih razvojnih faza. Nadalje, budući da je uzorak u ovom istraživanju bio mali i prikladan, potreban je oprez pri generalizaciji rezultata. Navedeno istraživanje autori smatraju pilot studijom, a dalje istraživanje uticaja roditeljskih dozvola na motoriku dece ostaje kao zadatak za naredne studije.

IZJAVA

Autorke svojim izjavama potvrđuju nepostojanje bilo kakvog sukoba interesa.

LITERATURA

- Ball, D. J. (2004). Policy issues and risk–benefit trade-offs of ‘safer surfacing’ for children’s playgrounds. *Accident Analysis & Prevention*, 36(4), 661-670.
- Barnett, L. M., Lai, S. K., Veldman, S. L., Hardy, L. L., Cliff, D. P., Morgan, P. J., ... & Okely, A. D. (2016). Correlates of gross motor competence in children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Sports medicine*, 46(11), 1663-1688.
- Beets, M. W., Vogel, R., Chapman, S., Pitetti, K. H., & Cardinal, B. J. (2007). Parent’s social support for children’s outdoor physical activity: do weekdays and weekends matter?. *Sex Roles*, 56(1-2), 125-131.
- Bento, G., & Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children’s healthy development. *Porto biomedical journal*, 2(5), 157-160.
- Bruininks, R. H., & Bruininks, D.B. (2005). *Bruininks-oseretsky test of motor proficiency: BOT-2*. Minneapolis, MN:: NCS Pearson/AGS.
- Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I., & Sleet, D. A. (2012). Risky play and children’s safety: Balancing priorities for optimal child development. *International journal of environmental research and public health*, 9(9), 3134-3148.
- Bunker, L. K. (1991). The role of play and motor skill development in building children’s self-confidence and self-esteem. *The Elementary School Journal*, 91(5), 467-471.
- Butcher, J. E., & Eaton, W. O. (1989). Gross and fine motor proficiency in preschoolers: relationships with free play behaviour and activity level. *Journal of Human movement studies*, 16(1), 27-36.
- Carver, A., Timperio, A., & Crawford, D. (2008). Playing it safe: The influence of neighbourhood safety on children’s physical activity—A review. *Health & place*, 14(2), 217-227.
- Charles, C., Louv, R., Bodner, L., & Guns, B. (2008). *Children and nature 2008: A report on the movement to reconnect children to the natural world*. Santa Fe, NM: Children and Nature Network.
- Clements, R. (2004). An investigation of the state of outdoor play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 5(1), 68-80.
- Cools, W., De Martelaer, K., Samaey, C., & Andries, C. (2011). Fundamental movement skill performance of preschool children in relation to family context. *Journal of sports sciences*, 29(7), 649-660.
- Đorđić, V. (2006). Roditelji i fizička aktivnost dece predškolskog i mlađeg školskog uzrasta. U: *Zbornik radova interdisciplinarnе naučne konferencije sa međunarodnim učešćem: Antropološki status i fizička aktivnost dece i omladine*. Novi Sad: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 127-34.
- Ferreira, I., Van Der Horst, K., Wendel-Vos, W., Kremers, S., Van Lenthe, F. J., & Brug, J. (2007). Environmental correlates of physical activity in youth—a review and update. *Obesity reviews*, 8(2), 129-154.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression based approach*. New York: Guilford Publications.
- Kamenov, E. (2008). *Vaspitanje predškolske dece*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Krombholz, H. (2006). Physical performance in relation to age, sex, birth order, social class, and sports activities of preschool children. *Perceptual and motor skills*, 102(2), 477-484.
- Mikalački, M., Čokorilo, N., & Pantelić, S. (2006). Relationship between physical activity of boys and their parents with the attitude of parents towards physical activity. *Anthropological status and physical activity of children and youth (265-269)*. University in Novi Sad: Faculty of Sport and Physical Education.
- Muñoz, S. A. (2009). *Children in the Outdoors*. London: Sustainable Development Research Centre.
- Pellegrini, A. D. (2009). *The role of play in human development*. Oxford University Press, USA.
- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of play. *Child development*, 69(3), 577-598.
- Roth, K., Mauer, S., Obinger, M., Ruf, K. C., Graf, C., Kriemler, S., ... & Hebestreit, H. (2010). Prevention through Activity in Kindergarten Trial (PAKT): a cluster randomised controlled trial to assess the effects of an activity intervention in preschool children. *BMC public health*, 10(1), 1-10.
- Sandseter, E. B. H. (2007). Categorising risky play—how can we identify risk-taking in children’s play?. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237-252.
- Smith, P. K. (2005). Play: Types and Functions in Human Development. In B. J. Ellis & D. F. Bjorklund (Eds.), *Origins of the social mind: Evolutionary psychology and child development* (pp. 271–291). Guilford Press.
- Thelen, E., & Gunnar, M. (1993). Self-organization in developmental processes: Can systems approaches work. *Brain development and cognition: A reader*, 555-591.
- Trawick-Smith, J. (2014). The physical play and motor development of young children: A review of literature and implications for practice. *Center for Early Childhood Education, Eastern Connecticut State University*.
- Valentine, G., & McKendrick, J. (1997). Children’s outdoor play: Exploring parental concerns about children’s safety and the changing nature of childhood. *Geoforum*, 28(2), 219-235.
- Weikart, D. P. (1998). Changing early childhood development through educational intervention. *Preventive Medicine*, 27(2), 233-237.
- Williams, H. G., Pfeiffer, K. A., O’neill, J. R., Dowda, M., McIver, K. L., Brown, W. H., & Pate, R. R. (2008). Motor skill performance and physical activity in preschool children. *Obesity*, 16(6), 1421-1426.

Datum prijave: 05.11.2021.

Datum prihvatanja: 09.2.2022.

Kontakt

Jelena Blanuša, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera,
Banijska 67, Subotica
E-mail: jelenablanusa@vsosvu.rs

Jasmina Sedlak, Visoka škola strukovnih studija za
obrazovanje vaspitača i trenera,
Banijska 67, Subotica
Email: jasminasedlak@yahoo.com